

Differenceret risikovurdering af PFAS i jord

Jord er mere og andet end en kilde til grundvandsforurening

John Jensen, Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet

PFAS i Jord

- Miljøbeskyttelsesloven beskriver i brede vendinger behovet for at beskyttelse:
  - § 1. Loven skal medvirke til at værne **natur og miljø**, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for **menneskets livsvilkår** og for **bevarelsen af dyre- og plantelivet**.*
- I Danmark har jordforurening (punktkilde og diffus) traditionelt været fokuseret på grundvandsforurening og i mindre grad overfladevand
- De danske jordkvalitetskriterier har fokus på direkte human eksponering gennem jordspisning (og måske grøntsager i køkkenhaver)
- EU's nye Soil Strategy 2030 vil bl.a. gennem en ny Jordmoniteringslov fra december 2025 muligvis udvide paletten af beskyttelsesmål og forureningstyper, som myndigheder skal forholde sig til

Soil Monitoring Law (26.11.25)

- The EU's SML protects and restores soils, ensuring that they are used sustainably.
- The Directive looks at all aspects of soil degradation including soil biodiversity and soil contamination
- Requiring Member States to **monitor and assess soil health**
- By **2028** EU Member States must transpose the Directive's provisions into their national law
- By **2031** Member States must submit their first assessment report to the Commission

Soil Monitoring Law

Hvordan vurderer man risiko for miljø – uden JKK, der er miljøbaseret?

- (21) Soils host more than 25 % of all biodiversity and are the second-largest carbon pool on the planet.....Therefore, the importance of collection and analysis of information on the presence of **soil bacteria and fungi** should be recognised and serve as a foundation for the potential future expansion of biodiversity monitoring.
- (51) It is necessary to gather data on the presence of soil contaminants that could pose a risk to human health **and the environment**, including pesticides, their metabolites, per- and polyfluoroalkyl substances (**PFAS**) and other emerging soil contaminants.

Hvad bør beskyttes?

- Set i lyset af de overordnede målsætninger i miljøbeskyttelsesloven (*beskyttelse af dyre- og plantelivet*) og EU jordloven (*habitat for biodiversity*) bør risikovurdering af jordforurening ikke kun snævert vurderes ud fra en beskyttelse af jordspisende børn, grundvand og i mindre grad overfladevand, men også de terrestriske økosystemer i og over jorden.
- Juridisk, økonomisk og praktisk ved alle at det ikke forholder sig sådan (endnu 😊)
- Hvornår kan det være fagligt relevant at forholde sig til andre beskyttelses mål og med hvilke metoder?

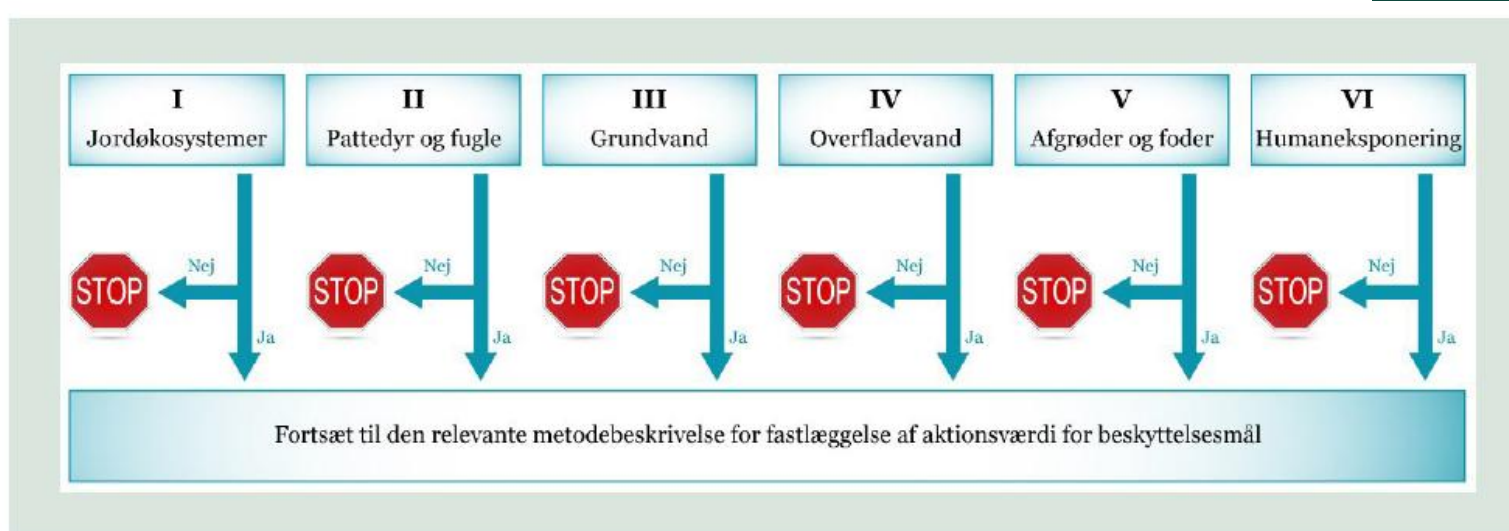
Primære Beskyttelsesmål for jord

- I. Jordbundsøkosystemer (struktur og funktion, m.a.o. biodiversitet og funktionalitet)
- II. Terrestriske økosystemer (pattedyr og fugle, herunder jagtbart vildt)
- III. Grundvand og drikkevand
- IV. Overfladevand (søer og vandløb – i mindre grad havmiljøet)
- V. Agro-relaterede fødekæder (afgrøder og husdyr)
- VI. Mennesker (primært børn)

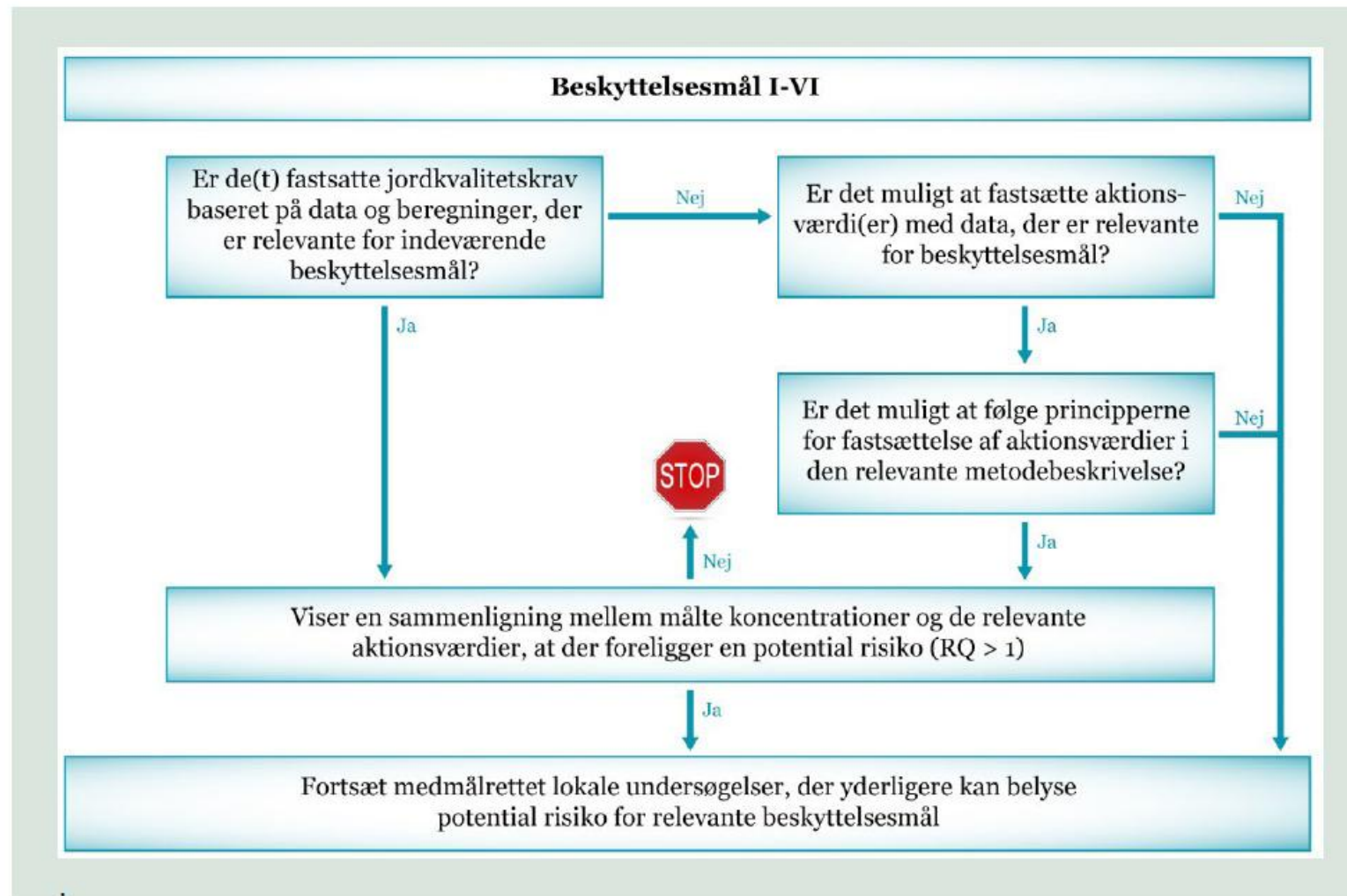
Skitse af DSS for PFAS

Differentierede
aktionsværdier i jord

Aktionsværdier for
PFAS i jord

FIGUR 2. Beslutningsdiagram til at bestemme relevante beskyttelsesmål i den konkrete risikovurderingssag.

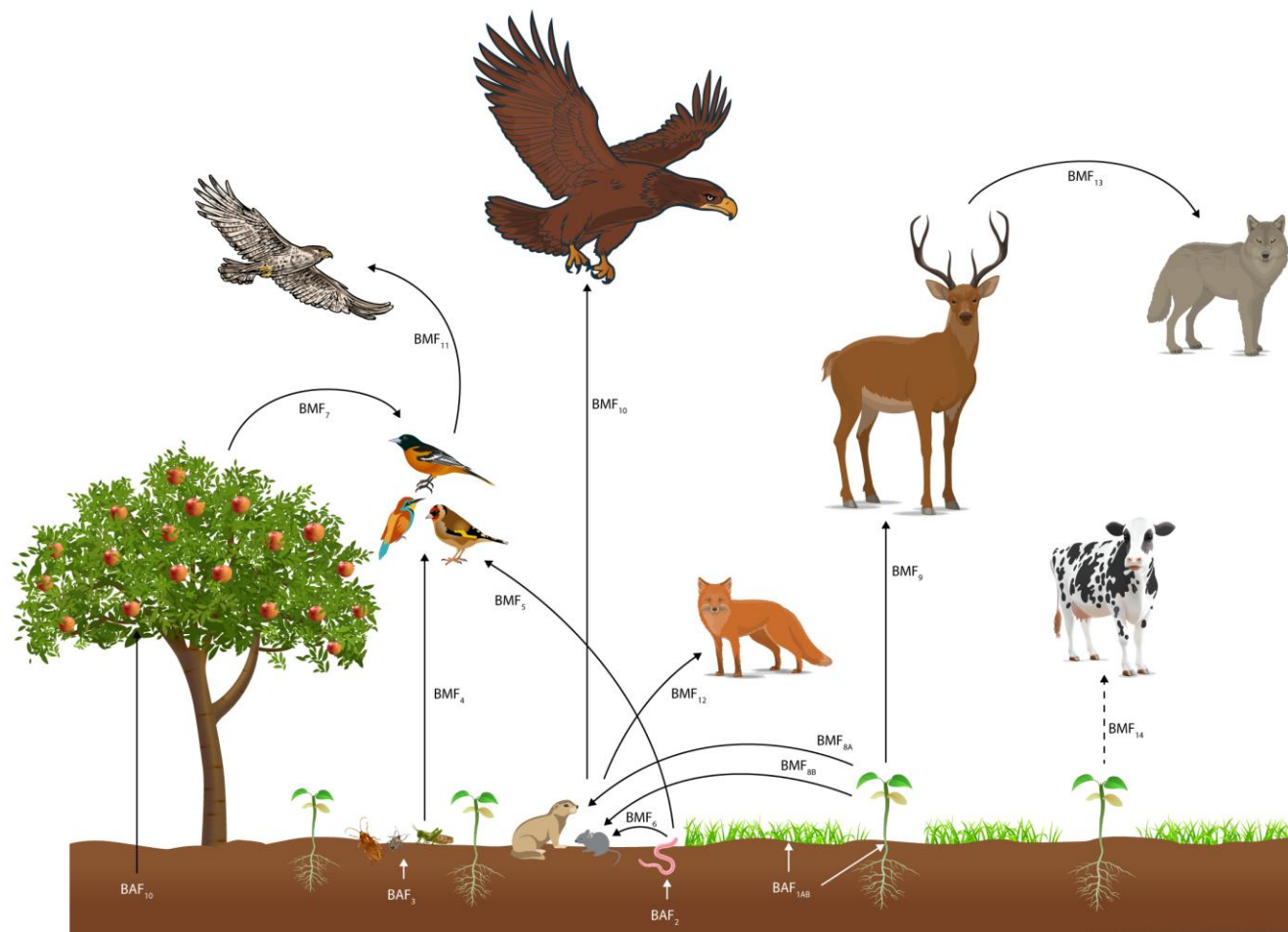

FIGUR 3. Beslutningsdiagram til vurdering af behovet for at fastsætte eller anvende differentieret aktionsværdier i en konkret risikovurderingssag. Diagrammet anvendes individuelt for hvert af de relevante beskyttelsesmål.

Bioakkumulering af PFAS i planter og dyr

- Rapporten indeholder en oversigt over viden om bioakkumulering (jord-organisme) og biomagnificering (fødekæder) af PFAS

TABEL 1. Geometrisk middel af BAF målt i en række planteoptagsstudier og opsummeret i Divine m.fl. (2020). PFAS₄ er fremhævet med fed skrift.

PFAS	BAF
PFTeA	0,22
PFTriDA	0,043
PFD _o A	0,55
PFUnA	0,71
PFDS	0,19
PFDA	0,7
PFNA	1,1
PFOS	0,66
PFOS (forgrenet)	0,29
PFOA	0,11
PFHpS	2,6
PFHpA	1,2
PFHxS	1,5
PFHxS (forgrenet)	8
PFHxA	2,2
PFPeA	3,7
PFBS	3,6
PFBA	8
HFPO-TA	--

Mange grøntsager
og afgrøder

Fokus på græs i mange fødekæder

TABEL 3. Optag af PFAS i skud fra græs fra slambehandlet områder tilført PFAS resulterende i jordkoncentrationer på omtrent 50 µg PFAS/kg jord. Data omregnet fra Zhang og Liang (2022). PFAS₄ er fremhævet med fed skrift. Beregningerne forholder sig kun til den tilførte PFAS og inkluderer ikke den baggrundskoncentration af PFAS, som var i testjorden inden opblanding. De reelle BAF er derfor marginalt mindre. LoD = Limit of Detection.

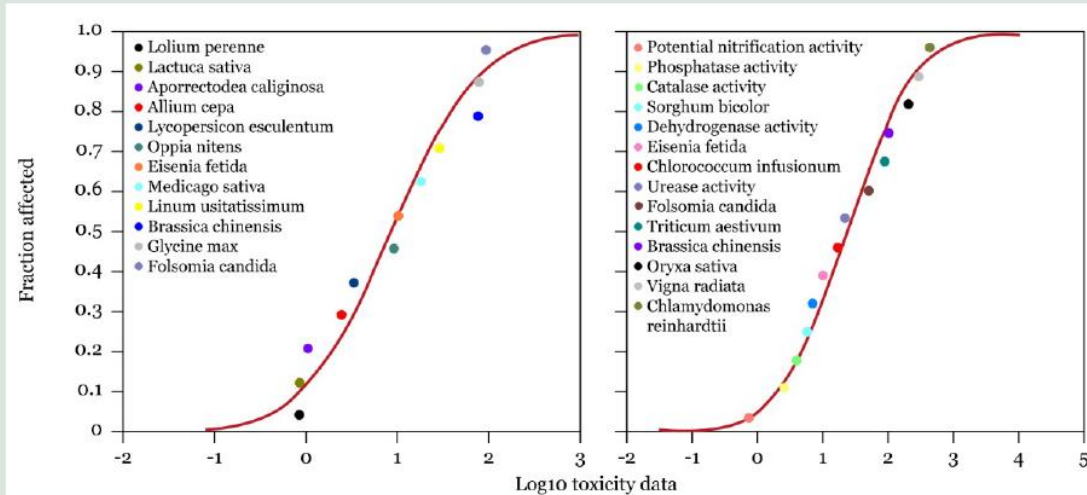
PFAS	C _n	Log K _{oc}	Jord (µg/kg)	Græs (µg/kg)	BAF
PFHxA	6	1,5	51	217,23	4,26
PFHpA	7	1,91	51	90,66	1,78
PFOA	8	2,3	51	21,73	0,43
PFNA	9	2,9	51	1,79	0,04
PFDA	10	4	51	<LoD	< 0,01
PFUnA	11	4,3	51	<LoD	<0,01
PFBS	4	1,8	51	23,61	0,46
PFHxS	6	2,31	51	17,61	0,35
PFOS	8	2,6	51	1,88	0,04

TABEL 2. Beregnede (se ligning ovenfor) og målte BAF for græs baseret på data fra Yoo m.fl. (2011). Ligning for PFCA kan ikke anvendes for PFOS, da denne er en PFSA.

PFAS	C _n	Beregnede BAF	Målte BAF
PFHxA	6	1,16	3,4
PFHpA	7	0,67	0,9
PFOA	8	0,39	0,25
PFNA	9	0,22	0,12
PFDA	10	0,13	0,1
PFUnDA	11	0,07	0,11
PFDoDA	12	0,04	0,1
PFTriDA	13	0,02	0,05
PFTeDA	14	0,01	0,03
PFOS	8	-	0,07

Jordbundsdyr

JKK PFAS4= 10 µg/kg

FIGUR 4. SSD-plot for PFOS (venstre) og PFOA (højre) fra ETX, version 2.3. Se tekst for yderligere forklaring.

PFOS AV_{biota} = 80 µg/kg
PFOA AV_{biota} = 300 µg/kg

Terrestriske pattedyr og fugle

- Bygger på en konservativ antagelse af, at fugle og pattedyr hele året alene indtager føde på forurenede områder

AV_{Jagtbart vildt} (Tabel 25)

PFOS	6,1 µg/kg
PFOA	19,4 µg/kg
PFNA	4,4 µg/kg
PFHxS	0,92 µg/kg

AV_{Pattedyr og fugle} (Tabel 26-29)

PFOS	20 µg/kg
PFOA	710 µg/kg
PFNA	860 µg/kg
PFHxS	-

Aktionsværdier for overfladevand

- Generiske ligevægtsbetragtninger (K_d) fra REACH kan anvendes omvendt. Fra grænseværdier til beregnede porevandskoncentrationer under en given fortynding.
- Beregninger kan ikke udelukke risiko for overfladevand ved human JKK
- Konservativ, da luft-vand retention (K_{aw}) for PFAS ikke til fulde inddrages.

Vejledning til

screening for jordforureninger, der kan true overfladevand

A framework for determining site-specific soil screening levels for PFAS

[Mark L. Brusseau](#)^{a b} , [Bo Guo](#)^b , [Marcy Nadel](#)^b, [Min Ma](#)^b,
[Joseph Quinnan](#)^c, [Dina Drennan](#)^d

[Platform](#) ▾ [Solutions](#) ▾ [Resources](#) ▾ [Open Source](#) ▾ [Enterprise](#) ▾ [Pricing](#)

 [GuoSFPLab / PFAS-LEACH-Tier-3-4](#) Public

Hvad beskytter grænseværdierne?

- De gældende miljøkvalitetskrav / kriterier for PFAS dækker forskellige beskyttelsesmål og det er ikke altid umiddelbart transparent hvilke
- JKK forholder sig fx ikke til overfalde- eller grundvandskyttelse
- VKK for PFOS på 0,65 ng/L beskytter mennesker mod konsum af fisk. Fisk og andre vandorganismer er IKKE truet ved dette PFOS niveau.
- Det nye VKK (PFAS24/25) for vandløb og søer er baseret på indtag af overfladevand som drikkevand.

Grænseværdier reguleres ikke sammen

- Ny viden om additive effekter af PFAS medførte at EU (WFD) og DK i 2024 indførte nye grænseværdier baseret på PFOA Ækvivalenter.
- Dette sker ud fra en eksisterende TWI for PFAS4 baseret på epidemiologi og ny viden fra toksikologiske leverstudier med rotter. Altså drevet af et beskyttelsesmål, som er mennesker (især børn)
- Alle andre grænseværdier, der har same beskyttelsesmål burde derfor – set ud fra ny faglig viden – reguleres tilsvarende.
- Det er IKKE (endnu) sket for grundvand/drikkevand. Det er IKKE sket for jord. Det er IKKE sket for vores fødevarer

Per- and polyfluoroalkyl substances (PFAS) within the Swedish Monitoring Programme for Contaminants in Marine Biota

Report 6:2023

Anne L. Soerensen and Suzanne Faxneld

The Swedish Museum of Natural History
Department of Environmental Research and Monitoring

Per- and polyfluoroalkyl substances (PFAS) within the Swedish National Monitoring Programme for Contaminants in Freshwater Biota

Report 8:2023

Suzanne Faxneld and Anne L. Soerensen

The Swedish Museum of Natural History
Department of Environmental Research and Monitoring

Fra 0 til 100 i ferskvand

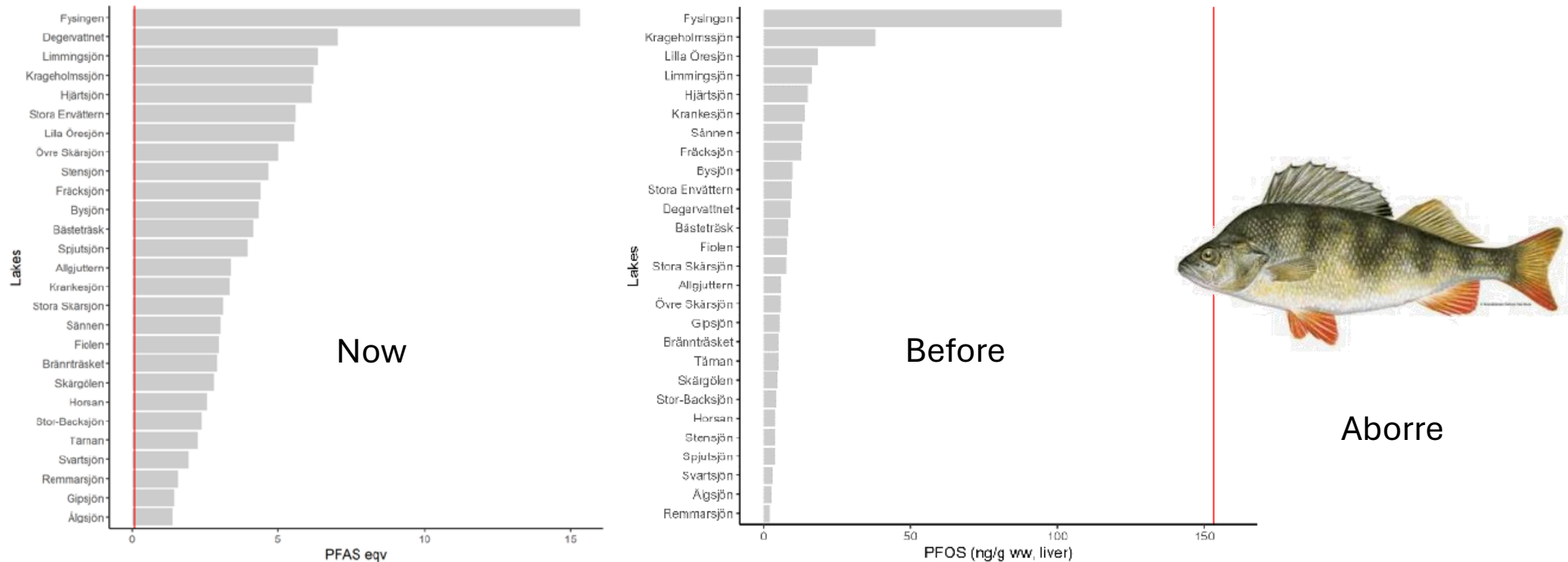

Figure 13. Perch concentrations in relation to a) new EQS target level of $0.077 \text{ ng g}^{-1} \text{ ww muscle}$. b) EQS biota ($9.1 \text{ ng g}^{-1} \text{ ww muscle}$ equivalent to $153 \text{ ng g}^{-1} \text{ ww liver}$). The red lines show the target levels.

Nye grænseværdier = Nye prioriteringer

- Rigtig mange vandområder forventes ikke at opfylde de nye målsætninger (MKK for vand og biota) for PFAS25.
- Det betyder i princippet at al ny udledning skal stoppe/forhindres og eksisterende udledning reduceres – også fra forurenede grunde
- Her bør evt. indsatser balanceres ud fra en vurdering af hvilke beskyttelsesmål, der er fagligt relevante for området. Der kan sagtens være forskel mellem fagligt og juridisk relevans.